

АНАЛІЗ ЗВЕРНЕНЬ ПОТЕРПІЛИХ ЩОДО ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ВПРОДОВЖ 2018-2023 РОКІВ ЗА АРХІВНИМИ ДАНИМИ ОБЛАСНОГО БЮРО СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Зозуля В. М.¹, Мішалов В. Д.², Гуріна О. О.²

¹Обласне бюро судово-медичної експертизи Житомирської обласної ради, м. Житомир, Україна

²Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, м. Київ, Україна

Резюме. Наведені результати статистичного аналізу звернень потерпілих стосовно домашнього насильства протягом 2018-2023 років за архівними даними Житомирського обласного бюро судово-медичної експертизи.

Мета роботи. Проведення аналізу звернень потерпілих щодо домашнього насильства впродовж 2018-2023 років за архівними даними Житомирського обласного бюро судово-медичної експертизи.

Матеріали та методи. У роботі був використаний архівний матеріал обласного бюро судово-медичної експертизи Житомирської обласної ради, що стосувався звернень потерпілих стосовно домашнього насильства протягом 2018 – першого кварталу 2023 рр. Отримані кількісні дані були оброблені методами варіаційної статистики.

Результати. Статистична обробка архівного матеріалу обласного бюро судово-медичної експертизи Житомирської обласної ради за 2018-2023 рр. виявила 1328 звернень жінок щодо тілесних ушкоджень, спричинених у сім'ї, та 10 випадків звернень стосовно розбещення дітей дорослими. Слід зазначити, що протягом пандемії гострої респіраторної хвороби COVID-19 у 2020-2022 рр. тенденція щодо кількості звернень жінок залишилася сталою та навіть дещо збільшилася, а під час російської воєнної агресії впродовж 2022 р. та першого кварталу 2023 р. чисельність звернень зменшилася майже вдвічі. Протягом 2018-2022 рр. спостерігалися прояви сімейного насильства у вигляді розбещення дітей дорослими та в усіх випадках це був саме батько потерпілих.

Висновки. Аналіз звернень потерпілих щодо домашнього насильства впродовж 2018-2023 рр. за архівними даними обласного бюро судово-медичної експертизи Житомирської обласної ради виявив наступне: 1) за віком найбільше звернень припадало на жінок 25-44 років; 2) за ступенем тяжкості тілесних ушкоджень домінуючими були легкі та легкі ушкодження з короткотривалим розладом здоров'я, фізичними проявами яких були садна, синці.

Ключові слова: судово-медична експертиза, тілесні ушкодження, домашнє насильство.

Вступ. Домашнє (побутове) насильство або сімейне насильство (Вікіпедія) – «...це насильство чи інше жорстоке поводження однієї людини (людей) над іншою (іншими) у рамці побутових відносин, таких як шлюб чи співжиття. Воно може називатися насильством з боку інтимного партнера, коли здійснюється чоловіком (дружиною), між людьми, що перебувають у дійсному шлюбі/стосунках чи що перебували в таких раніше. Домашнє насильство також включає насильство щодо дітей, батьків, старших родичок чи родичів та інші насильницькі акти між членами родини. В сучасному світі все більше жінок потерпають від домашнього насильства» [1].

Одним з пріоритетних напрямів державної політики будь-якої країни є створення такого устрою, що мав забезпечити для всіх і кожного рівні можливості доступу до політичних,

економічних, соціальних, культурних надбань, гарантував усім членам суспільства повагу до особистості незалежно від віку, національності, віросповідання та стану здоров'я [2]. Саме такий підхід, окреслений у сучасних міжнародних домовленостях, Конституції України та законодавчих актах, може забезпечити реалізацію ідеї побудови соціальної держави [3-5]. В Україні 20 грудня 2022 року Кабінет Міністрів України схвалив Стратегію впровадження гендерної рівності в галузі освіти до 2030 року та затвердив операційний план з її реалізації на 2022-2024 роки [6].

З метою успішного подолання насильства в сім'ї для представників різних сфер суспільства в інформаційному просторі за останні роки наведені: аналіз та узагальнення щодо правових і судово-медичних аспектів надання допомоги постраждалим особам внаслідок домашнього насильства та рекомендації щодо їх покращення [7], заходи попередження та протидії насильству в сім'ї [8], методичні рекомендації, протоколи фіксації тілесних ушкоджень і скарг потерпілих, навчальні посібники, тренінги тощо [2, 7-11].

Проте звернення потерпілих щодо домашнього насильства до правоохоронних органів і бюро судово-медичної експертизи в різних регіонах України продовжують відбуватися. Слід зазначити, що українці впродовж 2019-2023 рр. потерпали та потерпають від складної соціально-економічної трансформації суспільства внаслідок впливу пандемії гострої респіраторної хвороби COVID-19 і російської воєнної агресії, що неминуче мало б відобразитися на кількості звернень потерпілих жінок і дітей стосовно насильства в сім'ї.

Мета роботи. Проведення аналізу звернень потерпілих щодо домашнього насильства впродовж 2018-2023 років за архівними даними Житомирського обласного бюро судово-медичної експертизи.

Матеріали та методи. У роботі був використаний архівний матеріал обласного бюро судово-медичної експертизи Житомирської обласної ради, що стосувався звернень потерпілих стосовно домашнього насильства протягом 2018 – першого кварталу 2023 рр. Отримані кількісні дані були оброблені методами варіаційної статистики.

Результати дослідження. Статистична обробка архівного матеріалу обласного бюро судово-медичної експертизи Житомирської обласної ради за 2018 – перший квартал 2023 рр. виявила 1328 звернень жінок для проведення судово-медичної експертизи щодо тілесних ушкоджень, спричинених у сім'ї. Їх розподіл за віком свідчить, що найбільше звернень припадало на жінок 25-44 років (рис. 1).

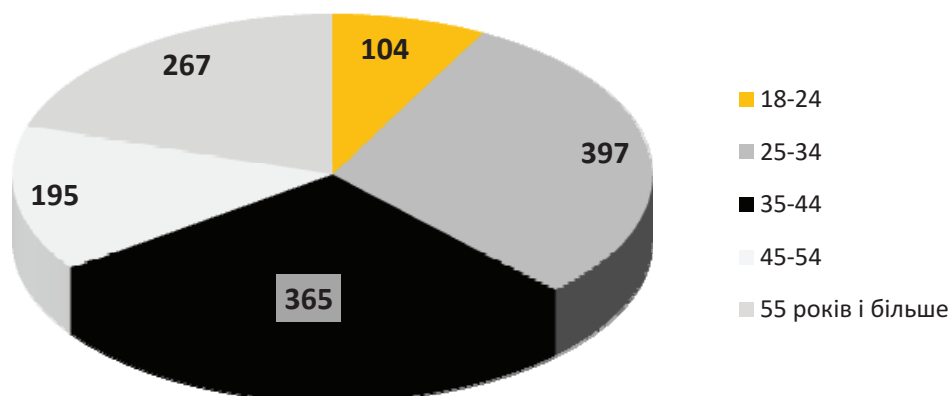

Рис. 1. Розподіл за віком звернень осіб жіночої статі в бюро судово-медичної експертизи протягом 2018 – першого кварталу 2023 рр.

Це свідчить про насильство чи інше жорстоке поводження, ймовірно, з боку їхніх чоловіків саме в цей період сумісного життя.

За ступенем тяжкості тілесних ушкоджень домінуючими були легкі та легкі ушкодження з короткотривалим розладом здоров'я (рис. 2), проявами яких були садна, синці (крововиливи) тощо, заподіяні під час сімейної сварки.

В умовах впливу пандемії гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 у 2020-2022 рр., тенденція кількості звернень жінок стосовно насильства в сім'ї залишилася сталою та навіть дещо збільшилася (рис. 3).

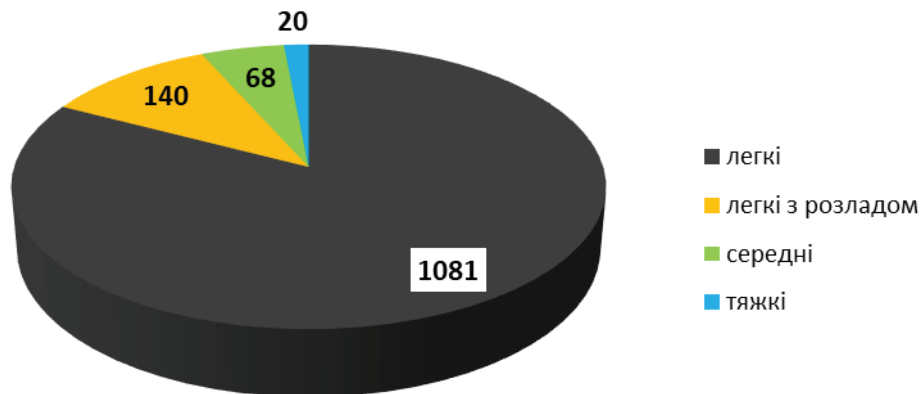

Рис. 2. Розподіл за ступенем тяжкості тілесних ушкоджень, що були встановлені в жінок протягом 2018 – першого кварталу 2023 рр.

В умовах складної соціально-економічної трансформації суспільства під час російської воєнної агресії протягом 2022 р. та першого кварталу 2023 р. чисельність звернень жінок щодо насильства в сім'ї зменшилася майже вдвічі, що відображено на рис. 3.

Рис. 3. Розподіл за ступенем тяжкості тілесних ушкоджень, що були встановлені в жінок протягом 2018 – першого кварталу 2023 рр.

Окремо слід зазначити про домашнє насильство стосовно дітей. ВООЗ визнала дитячий травматизм однією з актуальних проблем суспільства, величезна кількість батьків використовують фізичне покарання як один з основних принципів виховання. Так, статистика свідчить, що винуватцями негативного ставлення до дітей найчастіше є батьки, а серед них – саме жінки [2]. Факти насильства та знуцання відносно дітей вміщують різні види агресії: 57 % – вербальна агресія, 50 % – фізичне насильство, 36 % – моральний тиск. У третині випадків насильство з боку дорослих (найчастіше з боку батьків) відбувалося в стані алкогольного сп'яніння.

Згідно з даними ВООЗ, найбільшу групу ризику складають діти наймолодшого віку: показники насильства над дітьми у віці від 0 до 4 років більш ніж у два рази перевищують відповідні показники відносно 5-14-річних. Проте серед загальної кількості обстежених потерпілих в обласному бюро судово-медичної експертизи Житомирської обласної ради за 2018-2020 рр. переважали діти та підлітки 6-14 та 15-17 років.

Як прояви сімейного насильства нами були розглянуті випадки звернень щодо розбещення дітей дорослими. Зокрема, згідно з архівними даними обласного бюро судово-медичної експертизи Житомирської обласної ради, протягом 2018-2022 рр. кількість вчинених дорослими членами сім'ї (батьком) розбещених дій відносно дітей коливалася від 1 до 4 випадків. Водночас важливо, що особою, яка вчиняла розбещені дії в усіх випадках, був батько.

Зазначимо, що скоєння чоловіком чи жінкою розбещених дій щодо особи тієї чи іншої статі, яка не досягла 16 років (повноліття), є кримінальним злочином (ст. 156 ККУ) [12]. До розбещених дій належать непристойне доторкання руками чи статевим членом до статевих органів неповнолітніх дівчаток чи тертя ним між стегнами, заняття онанізмом в присутності дівчинки, ознайомлення неповнолітнього з порнографічною літературою. Розбещені дії зазвичай не супроводжуються ушкодженнями, хоча в багатьох випадках їхніми проявами є ознаки запалення, деякі морфологічні зміни в ділянках статевих органів і прямої кишки, що виникають внаслідок неодноразового тиску та тертя статевим членом чи пальцями рук. Тому й експертні дані в таких випадках можуть бути дуже мізерними та встановлені лише слідчим шляхом. При насильницькому задоволенні статевої пристрасті введенням статевого члена в пряму кишку в потерпілої дитини можуть спостерігатися рубці в ділянці заднього проходу, ушкодження слизової оболонки прямої кишки у вигляді саден, тріщин, розривів [13].

Нижче нами наведені два експертних випадки, що були опубліковані нами раніше [13] та підтверджують здійснення статевих зносин з неповнолітніми дітьми. У першому випадку в неповнолітньої дитини 9 років при ендоскопічному дослідженні прямої кишки на відстані 10-12 см від ануса визначалася циркулярна локальна ділянка гіпертрофії та зернистості слизової оболонки з множинними проявами її деструкції (рис. 4а, 4б).

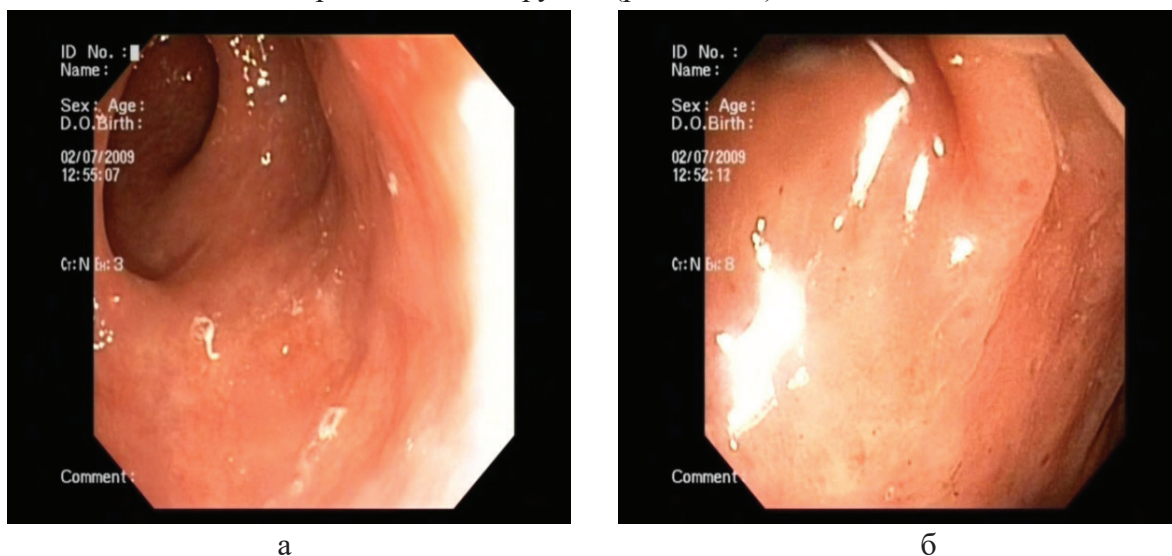

Рис. 4. Циркулярна локальна ділянка гіпертрофії та зернистості з множинними ознаками деструкції слизової оболонки прямої кишки на відстані 10-12 см від ануса дівчинки 9 років. Ендоскопічне дослідження.

У другому випадку в потерпілого підлітка 12 років у ділянці ануса на 6 годинах умовного циферблата також ендоскопічно визначався зовнішній запусілий гемороїдальний вузол діаметром 0,3 см без запальних змін як результат тривалого механічного подразнення слизових оболонок при терті статевим членом (рис. 5).

Отже, статистична обробка архівного матеріалу обласного бюро судово-медичної експертизи Житомирської обласної ради за 2018-2023 рр. виявила 1328 звернень жінок щодо тілесних ушкоджень, спричинених у сім'ї, та 10 випадків звернень стосовно розбещення дітей дорослими. Слід зазначити, що протягом пандемії гострої респіраторної хвороби COVID-19 у 2020-2022 рр. тенденція щодо кількості звернень жінок залишилася сталою та навіть дещо збільшилася, а під

час російської воєнної агресії впродовж 2022 р. та першого кварталу 2023 р. чисельність звернень зменшилася майже вдвічі. Протягом 2018-2022 рр. спостерігалися прояви сімейного насильства у вигляді розбещення дітей дорослими та в усіх випадках це був саме батько потерпілих.

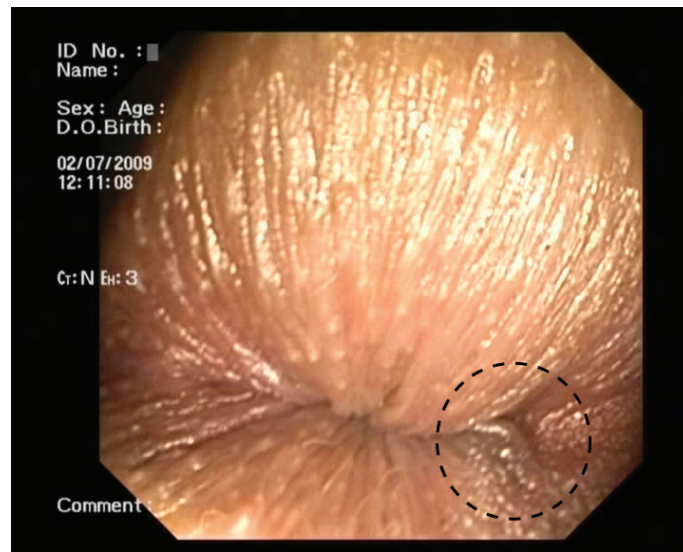

Рис. 5. Зовнішній запустілий гемороїдальний вузол діаметром 0,3 см без запальних змін у ділянці ануса на 6 годинах умовного циферблата в потерпілого підлітка 12 років як результат тривалого механічного подразнення слизових оболонок при терті статевим членом. Ендоскопічне дослідження.

Висновки.

1. Аналіз звернень потерпілих щодо домашнього насильства впродовж 2018-2023 рр. за архівними даними обласного бюро судово-медичної експертизи Житомирської обласної ради виявив наступне: 1) за віком найбільше звернень припадало на жінок 25-44 років; 2) за ступенем тяжкості тілесних ушкоджень домінуючими були легкі та легкі ушкодження з короткотривалим розладом здоров'я, фізичними проявами яких були садна, синці.
2. Протягом пандемії гострої респіраторної хвороби COVID-19 у 2020-2022 рр. тенденція щодо кількості звернень жінок залишилася сталою та навіть дещо збільшилася, а під час російської воєнної агресії впродовж 2022 р. та першого кварталу 2023 р. чисельність звернень зменшилася майже вдвічі.
3. Протягом 2018-2022 рр. спостерігалися прояви сімейного насильства, а саме розбещення дітей дорослими, в усіх випадках це був саме батько потерпілих.

Література

1. Вікіпедія. Домашнє насильство [Інтернет]. 2017 [оновлено 2023 Лис 30; цитовано 2023 Гру 4]. Доступно: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%88%D0%BD%D1%94_%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE
2. Пустовіт С, Мішалов В, Бойченко Н, Зозуля В, Березіна В, Остапенко Б, та ін. Протидія насильству в сім'ї. Житомир; 2017. 76 с.
3. Верховна Рада України. Конституція України: Стаття 19 [Інтернет]. Київ: Верховна Рада України; 1996 [цитовано 2023 Гру 4]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Верховна Рада України. Закон України Про запобігання та протидію домашньому насильству від 07.12.2017 року № 2229-VIII [Інтернет]. Київ: Верховна Рада України; 2017 [цитовано 2023 Лис 18]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

5. Верховна Рада України. Закон України Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків від 08.09.2005 року № 2866-IV [Інтернет]. Київ: Верховна Рада України; 2005 [цитовано 2023 Лис 18]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
6. Кабінет Міністрів України. Розпорядження Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022-2024 роки з її реалізації від 20.12.2022 року № 1163-р [Інтернет]. Київ: Кабінет Міністрів України; 2022 [цитовано 2023 Лис 18]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#Text>
7. Бабкіна ОП., Ткачов АС., Данильченко СІ. Правові та судово-медичні аспекти домашнього насильства в Україні. Український журнал медицини, біології та спорту. 2020;5(4):336-42. doi: 10.26693/jmbs05.04.336
8. Калініна М. Домашнє насильство: запобігання та протидія. В: Козаченко ОВ, Мусиченко ОМ, редактори. Новітні кримінально-правові дослідження – 2020: Альманах наук. праць. Миколаїв: Миколаївський інститут права Національного університету «Одеська юридична академія»; 2020. с. 222-8.
9. Пэдуре А, Цуркан-Донцу А. Насилие в семье и гендерное насилие. Кишинэу; 2022. 187 с.
10. Pădure A, Țurcan-Donțu A. Domestic and gender-based violence. Chișinău; 2022. 176 p.
11. Pădure A. Examinarea medico-legală a copilului-victimă a violenței fizice și sexuale: Ghid metodic și didactic. Chișinău; 2022. 66 p.
12. Верховна Рада України. Кримінальний Кодекс України: Стаття 156 Розбещення неповнолітніх від 05.04.2001 року № 2341-III [Інтернет]. Київ: Верховна Рада України; 2001 [цитовано 2023 Лис 18]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
13. Мішалов ВД, Герасименко ОІ, Банчук МВ, Гуріна ОО, Юрченко ВТ, Шевчук ММ, та ін. Судово-медична експертиза дітей. Київ: Здоров'я; 2010. 216 с.

References

1. Wikipediia. Domashnie nasyt'stvo [Domestic violence] [Internet]. 2017 [onovleno 2023 Lys 30; tsytovano 2023 Hru 4]. Dostupno: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%88%D0%BD%D1%94_%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE (in Ukrainian)
2. Pustovit S, Mishalov V, Boichenko N, Zozulia V, Berezina V, Ostapenko B, ta in. Protydiia nasyt'stvu v sim'i [Combating violence in the family]. Zhytomyr; 2017. 76 s. (in Ukrainian)
3. Verkhovna Rada Ukrainy. Konstytutsiia Ukrainy: Stattia 19 [Constitution of Ukraine: Article 19] [Internet]. Kyiv: Verkhovna Rada Ukrainy; 1996 [tsytovano 2023 Hru 4]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (in Ukrainian)
4. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakon Ukrainy Pro zapobihannia ta protydiuu domashn'omu nasyt'stvu vid 07.12.2017 roku № 2229-VIII [Law of Ukraine On Prevention and Combating Domestic Violence] [Internet]. Kyiv: Verkhovna Rada Ukrainy; 2017 [tsytovano 2023 Lys 18]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (in Ukrainian)
5. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakon Ukrainy Pro zabezpechennia rivnykh prav ta mozhlyvostei zhynok i cholovikiv vid 08.09.2005 roku № 2866-IV [Law of Ukraine On Ensuring Equal Rights and Opportunities of Women and Men] [Internet]. Kyiv: Verkhovna Rada Ukrainy; 2005 [tsytovano 2023 Lys 18]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (in Ukrainian)
6. Kabinet Ministriv Ukrainy. Rozporiadzhennia Pro skhvalennia Stratehii vprovadzhennia hendernoї rivnosti u sferi osvity do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv na 2022-2024 roky z yii realizatsii vid 20.12.2022 roku № 1163-r [Order on the approval of the Strategy for the implementation of gender equality in the field of education until 2030 and the approval of the operational plan of measures for 2022-2024 for its implementation] [Internet]. Kyiv: Kabinet

- Ministriv Ukrainy; 2022 [tsytovano 2023 Lys 18]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#Text> (in Ukrainian)
7. Babkina OP., Tkachov AS., Danyl'chenko SI. Pravovi ta sudovo-medychni aspekty domashn'oho nasyl'stva v Ukraini [The Judicial and Forensic Aspects of Domestic Violence in Ukraine]. *Ukrains'kyi zhurnal medytsyny, biolohii ta sportu*. 2020;5(4):336-42. doi: 10.26693/jmbs05.04.336 (in Ukrainian)
 8. Kalinina M. Domashnie nasyl'stvo: zapobihannia ta protydiia [Domestic violence: prevention and counteraction]. V: Kozachenko OV, Musychenko OM, redaktery. *Novitni kryminal'no-pravovi doslidzhennia – 2020: Al'manakh nauk. prats'*. Mykolaiv: Mykolaivs'kyi instytut prava Natsional'noho universytetu «Odes'ka yurydychna akademiia»; 2020. s. 222-8. (in Ukrainian)
 9. Pedure A, Tsurkan-Dontsu A. Nasilie v sem'e i gendernoe nasilie [Domestic violence and gender-based violence]. Kishineu; 2022. 187 s. (in Russian)
 10. Pădure A, Țurcan-Donțu A. Domestic and gender-based violence. Chișinău; 2022. 176 p.
 11. Pădure A. Examinarea medico-legală a copilului-victimă a violenței fizice și sexuale: Ghid metodic și didactic. Chișinău; 2022. 66 p.
 12. Verkhovna Rada Ukrainy. Kryminal'nyi Kodeks Ukrainy: Stattia 156 Rozbeschennia nepovnolitnikh vid 05.04.2001 roku № 2341-III [Criminal Code of Ukraine: Article 156 Defilement of minors] [Internet]. Kyiv: Verkhovna Rada Ukrainy; 2001 [tsytovano 2023 Lys 18]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (in Ukrainian)
 13. Mishalov VD, Herasymenko OI, Banchuk MV, Hurina OO, Yurchenko VT, Shevchuk MM, ta in. Sudovo-medychna ekspertyza ditei [Forensic examination of children]. Kyiv: Zdorov'ia; 2010. 216 s. (in Ukrainian)

ANALYSIS OF COMPLAINTS OF VICTIMS DUE TO DOMESTIC VIOLENCE THROUGHOUT 2018-2023, ACCORDING TO THE ARCHIVED DATA OF THE REGIONAL BUREAU OF FORENSIC MEDICAL EXAMINATION OF THE ZHYTOMYR REGIONAL COUNCIL

Zozulya V. M.¹, Mishalov V. D.², Hurina O. O.²

¹Regional Bureau of Forensic Medical Examination of Zhytomyr Regional Council, Zhytomyr, Ukraine

²Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Summary. The results of a statistical analysis of the appeals of victims of domestic violence during 2018-2023 according to archival data of the of the regional bureau of forensic medical examination of the Zhytomyr Regional Council are presented.

Aim of the work. To analyze the appeals of victims of domestic violence during the years 2018-2023 based on archival data of the regional bureau of forensic medical examination of the Zhytomyr Regional Council.

Materials and methods. The work used archival material of the regional bureau of forensic medical examination of the Zhytomyr Regional Council, which related to the appeals of victims of domestic violence during 2018 – the first quarter of 2023. The obtained quantitative data were processed by methods of variational statistics.

Results. Statistical processing of archival material of the regional bureau of forensic medical examination of the Zhytomyr Regional Council for the years 2018-2023 revealed 1,328 appeals by women regarding bodily injuries caused in the family and 10 cases of appeals regarding adult molestation of children. It should be noted that during the acute respiratory disease of COVID-19 in 2020-2022 the trend of the number of appeals by women – remained constant and even increased somewhat,

and during the Russian military aggression during 2022 and the first quarter of 2023 – the number of appeals almost halved. During 2018-2022 there were manifestations of family violence in the form of child molestation by adults, and in all cases it was the father of the victims.

Conclusions. Analysis of appeals by victims of domestic violence during 2018-2023 according to archival data of the regional bureau of forensic medical examination of the Zhytomyr Regional Council revealed that: 1) by age, the most appeals were made by women aged 25-44; 2) in terms of the degree of severity of physical injuries, mild and mild injuries with a short-term health disorder, the physical manifestations of which were cuts, bruises, were dominant.

Keywords: forensic medical examination, bodily injuries, domestic violence.

Відомості про авторів:

Зозуля В. М. – кандидат медичних наук, доцент, начальник обласного бюро судово-медичної експертизи Житомирської обласної ради, м. Житомир, Україна, e-mail: cuculus78@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-6696-5599

Мішалов В. Д. – доктор медичних наук, професор, професор кафедри морфології, клінічної патології та судової медицини Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика, м. Київ, Україна, e-mail: volodymyr.d.mishalov@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-7617-1709

Гуріна О. О. – кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри морфології, клінічної патології та судової медицини Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, м. Київ, Україна, e-mail: k-sme@nmapo.edu.ua, ORCID ID: 0000-0003-3985-2887

Information about authors:

Zozulia V. M. – Candidate of Medical Science, Associate Professor, Head of the Regional Bureau of Forensic Medical Examination of Zhytomyr Regional Council, Zhytomyr, Ukraine, e-mail: cuculus78@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-6696-5599

Mishalov V. D. – Doctor of Medical Science, Professor, Professor of the Department of morphology, clinical pathology and forensic medicine of Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine, e-mail: volodymyr.d.mishalov@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-7617-1709

Gurina O. O. – Candidate of Medical Science, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Morphology, Clinical Pathology and Forensic Medicine of Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine, e-mail: k-sme@nmapo.edu.ua, ORCID ID: 0000-0003-3985-2887